
VIETNAM - A MAGYAR FEJLESZTÉSI EGYÜTTMŰKÖDÉS ÁZSIAI CÉLORSZÁGA

BALOGH TIBOR

1. MAGYARORSZÁG ÉS VIETNAM KAPCSOLATAI

Magyarország és Vietnam földrajzi értelemben távol fekszik egymástól, azonban a társadalmi és kulturális különbségek ellenére mindkét fél nagyra értékeli azt a szoros együttműködést, amely a kétpólusú világrendszer és a KGST évtizedeire nyúlik vissza. A hagyományos baráti szálakon túlmenően az 1990-es években válaszolva a nemzetközi környezet változásaira, valamint a két országban lezajlott folyamatokra, kétoldalú politikai, gazdasági és egyéb kapcsolataink a stabil elemeket megtartva, modern alappillérekre helyeződtek. A kapcsolatok alakulását kölcsönös érdekek vezérik. A magyar Ázsia-politikában a 84 millió fős népességű, jelenleg még a 720 USD egy főre jutó GDP aránnyal a fejlődő országok kategóriájába sorolt, de évi nagyon gyors, 8%-os fejlődést felmutató Vietnamban, mint Délkelet-Ázsia egyik fontos államára tekinthetünk. Vietnam fejlődési útját tekintve belpolitikailag szilárd, külpolitikáját tekintve stabilizáló tényező a térségben. Vietnamban ezzel párhuzamosan a 2004-től EU-tag Magyarországot a hagyományos kapcsolatokon túlmenően a közép-európai piacra jutási lehetőségek egyik kiindulópontjának tartják. Mindkét ország érdekelt és kész az együttműködés további bővítésére, amelyhez immár szélesebb kereteket és lehetőségeket ad az a tény, hogy mindkét ország egy-egy integrációs szervezet – az Európai Unió, illetve az ASEAN (Association of Southeast Asian Nations – Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetsége) tagja. Magyarország EU-integrációjában Vietnam számára olyan együttműködési lehetőségek rejlenek, amelyek nemcsak a kétoldalú kapcsolatokban kamatoztathatók, de Vietnam európai kül gazdasági-külpolitikai pozícióinak erősítését is elősegíthetik.

2. AZ ÚJ EU-TAG MAGYARORSZÁG NEFE POLITIKÁJA

A modern értelemben vett magyar nemzetközi fejlesztési együttműködés (NEFE) – noha intézményi kereteinek meghatározása, és felépítése már évekkel korábban kezdődött – gyakorlatilag egyidős Magyarország EU csatlakozásával. Ez nem jelenti azonban azt, hogy Magyarország nem rendelkezett volna tapasztalatokkal a nemzetközi fejlesztés és segélyezés terén. Az 1960-as évtizedtől kezdődően több száz magyar szakértő dolgozott fejlődő országokban különböző projekteken

Dél-Amerikától Észak-Afrikán és a Közel-Keleten át egészen Ázsiáig. A projektek témái és a finanszírozási formák szintén változatosak voltak: a mezőgazdasági, öntözési, egészségügyi fejlesztések, valamint infrastrukturális programok tucatjait szervezték és bonyolították le a helyszínen. Az akkori kereteken belül jól működő tudományos és technológiai kooperációs rendszer, intézményi és szakértői hálózat épült ki a bonyolult projektek menedzselésére.

A technikai segítségnyújtás másik formájaként a magyar állami ösztöndíjas program emelhető ki, melynek keretében hazánk évente több száz, fejlődő országokból érkező ösztöndíjas hallgatót fogadott egyetemünkön, akik hazájukba visszatérve kamatoztathatták a Magyarországon elsajátított ismereteket. Ez a humán tőke – többek között Vietnam esetében is – szintén a kapcsolatokat erősítette.

Magyarország EU csatlakozása fordulópontra volt nemzetközi segélyezési fejlesztési politikánkban. Magyarország részben az EU csatlakozásból eredő kötelezettségnek tesz eleget, amikor új donor országgént részt vesz a modern értelemben vett nemzetközi fejlesztési együttműködésben. A magyar NEFE politika alapjait és továbbfejlesztésének irányait az adja meg, hogy külkapcsolati rendszerünk integráns részeként, a segélyezési tevékenység révén hazánk bekapcsolódjon a világ kevésbé fejlett országainak támogatásába, hozzájárulva gazdasági-társadalmi előrehaladásukhoz. A magyar NEFE politikai alaptétele, hogy e tevékenységet összhangba igyekszik hozni az ENSZ, az OECD és az EU fejlesztéspolitikai állásfoglalásaival. A támogatott országokban érvényesülő hasznos szerep mellett egyben nemzeti érdekek is kimutathatók: mint minden más donor ország Magyarország ezzel az eszközzel is bővíti külpolitikai mozgásterét, nemzetközi kapcsolatainak diverzifikálásához járul hozzá.

Mint viszonylag kis segélyezési költségvetéssel rendelkező donor ország, Magyarország a kezdeti időszakban – különösen 2003-2006 között – számos dilemmával nézett szembe: folyamatosan változó, érlelődő koncepció alapján szükséges volt beazonosítani a stratégiai célokat, a partnerországok körét, az együttműködés területeit, valamint ezzel együtt ki kellett alakítani a hatékony végrehajtás kereteit. Az EU egyik legkisebb segélyezési költségvetésével rendelkező országaként igen gondos mérlegelés után határoztuk meg a partnerországok körét: a források több mint 40%-a a magyar külkapcsolatok szempontjából kiemelt szomszédos kelet-európai térségbe irányul, azaz a fellelvő országok elsősorban a nyugat-balkáni államok (Bosznia-Hercegovina, Szerbia, Montenegró, Macedónia), valamint Moldova és Ukrajna. A magyar NEFE politika ugyanakkor már a kezdetektől fogva ügyelt arra is, hogy összhangban az ENSZ és az EU szegénység felszámolási küldetésstudatával távolabbi hatósugárban is válasszon partnerországokat. Így került sor az ázsiai térségben Vietnam, Laosz és Mongólia megcélzására, melyek közül Vietnam az ázsiai országok közül egyetlenként a magyar NEFE politikában stratégiai partner státuszt kapott.

2006-ban a hivatalos magyar fejlesztési támogatás (ODA) a GNI 0,11%-a volt. Ez a mutató megegyezik a többi új donor EU tagállam arányszámával. Magyarország törekszik a hivatalos fejlesztési támogatás (ODA) nemzeti jövedelemhez (GNI) viszonyított 0,17%-os arányának elérésére 2010-ben, illetve az ODA/GNI arány 0,33%-os teljesítésére 2015-ben. A multilaterális keretekben biztosított támogatás aránya jóval nagyobb, mint a bilaterálisan nyújtott támogatás. Ennek részben az az oka, hogy még nem épült ki teljes mértékben az a felvevő országokban működő végrehajtó intézményhálózat, amely az élenjáró EU tag donor országokban, pl. Svédország, Dánia, Franciaország stb. évtizedek óta jól működik. A jövő NEFE stratégiában azonban már megfogalmazódik az igény, hogy ez az arány megforduljon, vagy legalább közelítsen egymáshoz.

A fogadó államok részéről visszaigazolásra talált az a magyar megközelítés, mely szerint a magyar NEFE előtérbe helyezi a komparatív előnyöket nyújtó együttműködési témákat, mindenekelőtt a gazdasági intézmény-átalakítás terén szerzett tapasztalatok átadását. Az alacsony NEFE költségvetés egyébként is csak korlátozottan tenné lehetővé a nagyobb infrastrukturális fejlesztési projekteket célzó támogatásokat

Magyarország segélyezési tevékenysége meghatározásakor belső és külső dimenziókat is figyelembe kell, hogy vegyen: a belső oldalon tudatosítani és mozgósítani szükséges a civil szférát annak érdekében, hogy nagyobb érdeklődéssel forduljanak a nemzetközi fejlesztési tevékenység irányába. A külső oldalon pedig az egyes országokban a helyi donorközösség koordinációs és harmonizációs mechanizmusaiba kell beilleszkednie.

3. MAGYARORSZÁG VIETNAM FEJLESZTÉSI TÁMOGATÁSA VIETNAMNAK RÉGEN ÉS MA

A magyar-vietnami kapcsolatok alakításánál nem feledkezhetünk meg arról, hogy Magyarország – gazdasági erejéhez képest – az 1970-es, 1980-as évtizedekben Vietnam egyik jelentős támogatója volt.

Országunk 1990 előtt több tucat projekt tervezésében, és részben vagy egészben kivitelezésében vett részt. A projektek egy része infrastrukturális jellegű, de nagyobb részüket a mezőgazdasági és ipari termelő beruházások tették ki. A nem közvetlenül a gazdasági szférához kapcsolódó programok között az oktatási intézmények építése és felszerelése volt kiemelt jelentőségű.

A projektek földrajzi eloszlása változatos volt, Vietnam egész területére kiterjedtek, azonban elsősorban Hanoiban és a főváros környéki megyékben (Ba Vi, Dong Anh) koncentráltak (*1. ábra*).

A kizárólag magyar források felhasználásával megvalósult projektek mellett Magyarország a KGST keretében beszállítóként becsatlakozott számos nemzetközi együttműködéssel épített létesítményhez is.

Az alábbiakban röviden ágazatokra lebontva áttekintjük az 1990 előtt részben vagy egészben magyar támogatásból épített objektumokat/projekteket.

A) Infrastruktúra és energetika

Thanh Hoa erőmű felszerelése

Vinh-i erőmű felszerelése

Észak-déli vasútvonal részleges helyreállítása

Hanoi távíró- és telefonrendszer

B) Ipar és bányászat

Hue-i fonoda

Nam Dinh-i textilkombinát elektromos hálózata

Hanoi izzólámpa gyár (Rang Dong)

Bauxit kutatási program

Vietnami-magyar elektromos gépgyár (Dong Anh)

Szerszám és mérleggyár

Padlóburkolat és téglagyár

Poligon betonkeverő állomások létesítése

Cua Hoi halászkikötő hűtőraktára

C) Mezőgazdaság

Cam Binh szárnyasfarm (hal-rizs-szárnyas [*Anas platyrhynchos domestica*] közös integrált tenyésztés és termesztés)

Hai Phong-i (Thanh To) baromfifarm

Ba Vi házinyúlfarm (*Anas platyrhynchos domestica*)

Állati oltóanyagüzem

D) Oktatás

Postai technikusképző iskola

1. ábra. Vietnam közigazgatási beosztása

Forrás: szerk. BALOGH T. – KOVÁCS G. 2008

A technikai segítségnyújtás keretében az elmúlt harminc év alatt kb. 1500 főt fogadtak magyar egyetemeken teljes képzésben, illetve aspiránsként.

A magyar nemzetközi fejlesztési együttműködési program beindulása, azaz 2004 óta a Vietnami Szocialista Köztársaság hazánk számára kiemelten kezelt partnerország. A Vietnammal kapcsolatos tevékenység fontos jellemzője, hogy a délkelet-ázsiai ország az EU fejlesztéspolitikájában koordinációs és eljárásrendi harmonizációs tekintetben is referencia értékű mintaországgá vált. Magyarország tagja Vietnamban a helyi EU és világbanki NEFE egyeztető fórumoknak és 2004 óta részt vesz a nemzetközi donorközösséget összefogó konzultatív konferencián.

Az együttműködésben a konkrét vietnami fejlesztési igényekhez, egyben a magyar komparatív előnyökhöz (gazdasági átalakulás tapasztalatainak átadása) igazodó éves tervezési rendszert működtetünk, a projektek tartalmának, ütemezésének és indikatív finanszírozásának előzetes éves bontásban történő meghatározásával.

2004 és 2007 között Magyarország a NEFE keretében kb. 25 szakértői tanulmányutat szervezett vietnami szakemberek részére. A tanulmányutak célja a magyarországi gazdasági és intézményi átalakulás közvetlen helyszínén történő tanulmányozása és a partner intézmények közötti kapcsolatfelvétel. A tanulmányutak témái változatosak, alapvetően az egész államigazgatási és szakigazgatási tevékenységet felölelték, a tematikákat a vietnami igényekre szabva dolgozta ki a magyar NEFE végrehajtó szakintézmény. Magyarország Trade Related Assistance (TRA) program keretében ugyancsak támogatta Vietnam WTO csatlakozási felkészülését

Ezt a megkezdett folyamatot áramvonalasította a 2005-ben kidolgozott és az Európai Bizottság Fejlesztési Főigazgatóságának pénzügyi támogatását élvező új magyar projekt, amely a Vietnammal kapcsolatosan folytatott magyar NEFE-tevékenység EU-harmonizációját és koordinációját segíti elő. A projekt célzott magyarországi tanulmányutak és képzések, hazai szakértők rövid vietnami szakmai látogatásai, szakértők cseréje, továbbá vietnami és magyar intézmények közötti „twinning” kapcsolatok révén kerül megvalósításra. A kiemelt területek között szerepel az államháztartás igazgatása, a bankszektor reformja, valamint a statisztikai rendszer megújítása.

Az Európai Bizottság támogatásával néhány új tagországgal együtt Magyarország keresi a közös fellépés lehetőségét, ugyanakkor az Európai Uniót kívüli országok, más régiók államaival (pl. magyar-thai közös vietnami idegenforgalmi kapacitásépítési projekt) is lehetőség van az együttműködésre.

A tanulmányutakon kívül NEFE forrásokból több kisebb-nagyobb mezőgazdasági projekt is finanszírozásra került. Ezek közül kiemelkedik a halászati együttműködés, mely közös kutatást és jövőbeli gazdasági tevékenységet is megalapozó projekteket (pl. haltakarmány előállító telep) is lefed. A korábbi eredetű kisállat-tenyésztési (nyúl, fácán, gyöngytyúk) kutatói kapcsolatok is új lendületet kaptak a NEFE támogatással.

2007-ben a magyar NEFE aktivitás a mikro-projektek bevezetésével fontos új elemmel bővült, melynek elsődleges célja a vietnami kormányzati szegénységcsökkentési programhoz való hozzájárulás. A magyar mikro-projektek fókuszában az elmaradott térségek egészségügyi és oktatási felzárkóztatása áll, kezdetben gyógyszer és orvosi felszerelések elmaradott többnyire kisebbségek lakta falvakba történő eljuttatásával.

A magyar NEFE támogatás egy része Vietnamba civil szervezeteken keresztül érkezik be, amelyek pályázatok útján kapnak forrásokat saját programjaik végrehajtásához. Ezek a programok a szervezetek jellegének megfelelően szintén a szociális tevékenységekhez kapcsolhatók, pl. fogyatékos gyermekeket képző intézmények támogatása, szakemberek, önkéntesek küldése stb.

4. A MAGYAR NEFE TEVÉKENYSÉG ÉRTÉKELÉSE, KÖVETKEZTETÉSEK A JÖVŐRE NÉZVE

Magyarország jelenleg az EU tagjaként multilaterális és bilaterális keretekben fejti ki donor tevékenységét Vietnamban. A rendelkezésre álló NEFE költségvetés egyelőre alacsony, éves felajánlásunk 500 000 USD, azonban az évtized végére nem lebecsülhető emelkedése prognosztizálható. A jelenlegi feltételek mellett törekedni kell a felhasználható források lehető leghatékonyabb elosztására.

Mára a magyar-vietnami kapcsolatrendszer integráns részét képezi a NEFE együttműködés. A kezdeti visszajelzések, tapasztalatok azt mutatják, hogy Vietnam számára is értékes a Magyarország által felajánlott támogatás és annak mai formái. Továbbra is fontos, hogy a vietnami intézményi reformok tematikájához és üteméhez igazodóan Magyarország megossza az elmúlt két évtized alatt felhalmozódott tapasztalatokat a vietnami partnerintézményekkel, melyre a NEFE együttműködés továbbra is kiváló keretet jelent.

Megállapítható továbbá, hogy Magyarország számára a Vietnammal folytatott NEFE tevékenység szintén előnyös, tekintve, hogy új donor országgént fontos tapasztalatokat szerez a fejlett támogatás felvevő intézményrendszerrel rendelkező Vietnamtól.

A segélyezési tevékenység keretében megvalósuló programok továbbgyűrűző hatása ugyanakkor már az üzleti szféra érdeklődését és részvételét indukálhatja, mely a gazdasági kapcsolataink élénkülését vonhatja maga után. A fejlesztési együttműködés további információ cserét is lehetővé tesz, melyet szintén kihasználhatnak a vállalkozások. Politikai szempontból donorországgént vietnami jelenlétünk és fellépésünk általában a kedvező országgép építéséhez járul hozzá, a gyakorlatban pedig a hazai vállalkozások piaci pozícióinak javítását segítheti elő.

5. ÖSSZEFOGLALÁS

A modern értelemben vett magyar nemzetközi fejlesztési együttműködés (NEFE) gyakorlatilag egyidős Magyarország EU csatlakozásával. Ez nem jelenti azonban azt, hogy Magyarország nem rendelkezett volna tapasztalatokkal a nemzetközi fejlesztés és segélyezés terén. Hazánk gazdasági erejéhez képest – az 1970-es, 1980-as évtizedekben Vietnam egyik jelentős támogatója volt. A főleg Hanoiban és a főváros környéki megyékben koncentrálódó projektek egy része infrastrukturális jellegű, de nagyobb részüket a mezőgazdasági és ipari termelő beruházások tették ki. A nem közvetlenül a gazdasági szférához kapcsolódó programok között az oktatási intézmények építése és felszerelése volt kiemelt jelentőségű.

Magyarország jelenleg az EU tagjaként multilaterális és bilaterális keretekben fejti ki donor tevékenységét Vietnámban, és a NEFE együttműködés mára a magyar-vietnami kapcsolatrendszer integráns részét képezi. A rendelkezésre álló NEFE költségvetés egyelőre alacsony – éves felajánlásunk 500 000 USD – azonban az évtized végére nem lebecsülhető emelkedése prognosztizálható. A segélyezési tevékenység keretében megvalósuló programok továbbgyűrűző hatása az üzleti szféra érdeklődését és részvételét indukálhatja, mely a gazdasági kapcsolataink élénkülését vonhatja maga után.

6. IRODALOMJEGYZÉK

- BALOGH T. 2008: *Development Co-operation Between Hungary and Vietnam*. Review of World Economic and Political Issues, Institute of World Economics and Politics, Academy of Social Sciences of Vietnam. February 2008, pp 41-47
- BALOGH T. 2008: *Magyarország helye és szerepe a globális fejlesztési együttműködésben*. In.: Reményi P. – Szebényi A (szerk.): *A nagy terek politikai földrajza*, V. Magyar Politikai Földrajzi Konferencia, PTE TTK FI KMBTK, Pécs, pp. 469-475.
- BALOGH T. 2003: *A magyar fejlesztési együttműködés lehetséges célországai az ázsiai térségben*. Nemzetközi konferencia a magyar nemzetközi fejlesztési politika aktuális kérdéseiről. Külügyminisztérium, Budapest, 2003. március 31.
- BALOGH T. 2006: *Hungary's development co-operation activities in Vietnam – Analysis of the experiences of the last 3 years*. International Development Conference, Hanoi, 2006. december 14-15.

- EU Development Assistance to Vietnam, Blue Book, Delegation of the European Commission to Vietnam, Hanoi 2007. május
- Development Assistance Database, A Tool for Better Aid Management and Coordination, Ministry of Planning and Investment of Vietnam, Hanoi 2007. június